

Agnieszka Goral

Lublin

Osobowe *nomina masculina* z formantem słowotwórczym *-ant (-ent)* w języku białoruskim

Uwagi wstępne

Celem artykułu jest analiza semantyczna i słowotwórcza rzeczowników rodzaju męskiego z formantami słowotwórczymi *-ant (-ent)* w języku białoruskim w ujęciu synchronicznym. Badaniu poddano 120 derywatów osobowych, zaczerpniętych ze *Słownika a tergo współczesnego języka białoruskiego* Alberta Bartoszewicza i Ireny Komendackiej¹ (opartego na pięciotomowym *Słowniku języka białoruskiego* pod redakcją Kandrata Krapiwy²), *Słownika wyrazów obcych* pod redakcją Aleksandra Bułyki³ oraz pochodzących z materiałów własnych autorki.

Formant *-ant (-ent)* ma charakter międzynarodowy⁴, o czym świadczy jego wysoka frekwencja w językach europejskich. Podobieństwo licznych derywatów w różnych językach pozwala traktować je jako tzw. internacjonalizmy, tj. wyrazy należące do leksyki międzynarodowej, por. *дэманстрант* (język białoruski) – *demonstrant* (język polski) – *Demonstrant* (język niemiecki) – *демонстрант* (język rosyjski, bułgarski, macedoński), *кансультант* (język białoruski) – *konsultant* (język polski, estoński) – *consultant* (język angielski, francuski, włoski) – *консультант* (język rosyjski, ukraiński) – *консултант* (język macedoński, bułgarski), *konzultant* (język chorwacki, słowacki), *музыкант* (język białoruski) – *muzykant* (język polski) – *Musikant* (język niemiecki) – *muzikant* (język albański, czeski, holenderski) – *музикант* (język bułgarski), *практыкант* (język białoruski) – *praktykant* (język polski) – *Praktikant* (język niemiecki) – *praktikant* (język albański, czeski, słowacki, słoweński), *праектант* (język białoruski) – *projektant* (język polski, czeski, chorwacki, słoweński, słowacki).

Indoeuropejski formant słowotwórczy *-ant* pochodzi od używanych w łacinie średniowiecznej jako rzeczowniki agentywne form imiesłowów teraźniejszych czynnych (*participium praesentis activi*), które za pośrednict-

1 A. Bartoszewicz, I. Komendacka, *Słownik a tergo współczesnego języka białoruskiego*, t. 2, Warszawa 1988.

2 *Тлумачальны слоўнік беларускай мовы*, t. 1–5, рэд. К. Крапіва, Мінск 1977–1984.

3 *Слоўнік іншамоўных слоў у 2-х т.*, рэд. А. М. Булыка, Мінск 1999.

4 Por.: B. Krejca, „*Muzykant*” (i inne singularia na „-ant”) [w:] *Drobiaszki słowotwórcze* 1977, z. 14, s. 199–202; K. Waszakowa, *Sufiks „-ant” jako formant międzynarodowy*, „*Język Polski*” 1990, z. 1–2, s. 32–39.

wem języków romańskich i germańskich przedostawały się do języków słowiańskich. Według Krystany Waszakowej, „zachowana do dziś w wielu językach europejskich różnica między sufiksami «-ant» i «-ent» wiąże się z ich genezą: formy zakończone na «-ant» nawiązują do łacińskich form odmiennych z końcówkami «-ans» w mianowniku i «-antis» w dopełniaczu, właściwych czasownikom pierwszej koniugacji. Segment «-ent» pojawia się natomiast w tych derywatach, które pochodzą od czasownika łacińskiego odmieniającego się według koniugacji innej niż pierwsza – wtedy odpowiednie imiesłowy teraźniejsze czynne przyjmują końcówki «-ens», «-entis»”¹.

Jak czytamy w pracach z zakresu słowotwórstwa białoruskiego, „у сучаснай беларускай мове суфікс «-ант» («-ент») выдзяляецца ў тых назоўніках, якія з’яўляюцца запазычанымі з іншых моў”². O ile jednak przevažająca większość analizowanych w niniejszym artykule białoruskich derywatów posiada proveniencję łacińską (por. brus. *акцэнтмант* *ekon.* ≤ łac. *acceptans*, *acceptantis* ‘przyjmujący’ *participium praesentis activi* ≤ *acceptare* ‘akceptować’ *verbum*), o tyle w zebranych korpusie leksykalnym odnotowano przykłady nazw utworzonych od rodzimych podstaw słowotwórczych³, por. *данісант* *neol.*, *падпісант* *neol.*, *пол. cykorian* *pot.*).

Za łącznym opisem derywatów z formantami słowotwórczymi *-ant* i *-ent* przemawia fakt, że w języku białoruskim obydwie sufiksy wykazują prawie identyczną dystrybucję, tzn. występują w tych samych kontekstach morfonologicznych (por. *дэманстр-аваць* ≥ *дэманстр-ант*, *канцэлебр-аваць* ≥ *канцэлебр-ант*; *асіст-аваць* ≥ *асіст-энт*, *рэцэнз-аваць* ≥ *рэцэнз-энт*), przy tym w badanym korpusie nazw formacji z sufiksem *-ant* jest zdecydowanie więcej (ponad 80%), por. *апелянт* *prawn.* ‘ten, kto wnosi apelację’ (od łac. *appellans*, *appellantis* ‘odwołujący się’), *дэманстрант* ‘ten, kto demonstruje (coś) / uczestniczy w demonstracji’ (od łac. *demonstrans*, *demonstrantis* ‘ukazujący’), *рэпатрыянт* ‘ten, kto powraca z jakiegoś kraju do ojczyzny’ (od łac. *repatrians*, *repatriantis* ‘powracający do kraju’); *асістэнт* ‘ten, kto asystuje (przy czymś)’ (od łac. *assistens*, *assistentis* ‘obecny, towarzyszący’).

Semantyka białoruskich osobowych *nomina masculina* z formantami *-ant* oraz *-ent* jest różnorodna, derywaty osobowe należą do aktywnego, ogólnego zasobu leksykalnego i reprezentują słownictwo nienacechowane stylistycznie, rzadziej – leksykę potoczną i neologizmy. W aspekcie słowotwórczym opisywana grupa leksyki należy do zbioru derywatów dewerbalnych oraz desubstantywnych o mutacyjnej funkcji formantu⁴.

¹ K. Waszakowa, *Sufiks „-ant” jako formant międzynarodowy*, „Język Polski” 1990, z. 1–2, s. 35.

² *Граматыка беларускай мовы*, т. 1: *Морфалогія*, рэд. К.К. Атраховіч (Крапіва), М.Г. Булахаў, Мінск 1962, с. 100.

³ Por.: K. Waszakowa, *O homonimiczności sufiksów rodzimych i obcych w derywatach współczesnej polszczyzny ogólnej*, „Język Polski” 1990, z. 6, s. 427–435.

⁴ Por.: R. Grzegorzczkowska, *Zarys słowotwórstwa polskiego*, Warszawa 1979; R. Grzegorzczkowska, J. Puzyńska, *Problemy ogólne słowotwórstwa* [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkowska, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa 1984, s. 307–331; H. Jadaćka, *System słowotwórczy*

Derywaty dewerbalne

Osobowe *nomina masculina* z formantem słowotwórczym -ant (-ent) w języku białoruskim należą do grupy derywatów o znaczeniu kategorialnym 'ten, kto wykonuje czynność wskazaną przez wyraz motywujący'¹. Związek między czasownikiem motywującym a derywatem jest łatwo wykrywalny, a motywacja przejrzysta. W ujęciu semantycznym w zbiorze nazw dewerbalnych przeważają nazwy zwyczajowe według czynności o charakterze niezawodowym, często jednorazowym, tymczasowym lub okazjonalnym², por. *адрасант* 'ten, kto adresuje (list, kopertę)', *акупант* 'ten, kto okupuje (kraj)', *акцэпант* ekon. 'ten, kto akceptuje, tj. przyjmuje do opłaty dokument finansowy', *дэпанент* 'ten, kto deponuje (w banku pieniądze lub depozyt rzeczowy)', *выступант* neol. 'ten, kto występuje (na wiecu, zebraniu)', *данісант* neol. 'ten, kto dopisuje (tekst)', *дэбютант* 'ten, kto debiutuje (w nowej roli)', *дэклапант* 'ten, kto deklaruje towary (na granicy)', *дэпанент* 'ten, kto deponuje (w banku pieniądze lub depozyt rzeczowy)', *інфармант* 'ten, kto informuje (o czymś)', *канцэлебрант* 'ten, kto koncelebruje (mszę)', *капітулянт* 'ten, kto skapitulował', *падпісант* neol. 'ten, kto podpisuje (apel, pozew, odezwę)', *секундант* 'ten, kto sekunduje (w pojedynku, na zawodach)', *фігурант* arch. 'ten, kto wykonuje figury (w balecie)'. Mniej liczny zbiór nazw określa zawodowych wykonaw-

polszczyzny (1945–2000), Warszawa 2001; K. Waszakowa, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego. Rzeczowniki sufiksalne obce*, Warszawa 1994; J. Chomko, *Polskie i białoruskie nazwy zawodów w ujęciu konfrontatywnym* [w:] *Шлях да ўзаемнасці. Матэрыялы XIV Міжнароднай навуковай канферэнцыі* (26–27.10.2006), рэд. С. Мусіенка, І. Крэнь, Гродна 2007, с. 188–193; A. Goral, *Dewerbalne „nomina agentis” we współczesnym języku białoruskim* [w:] *Polsko-białoruskie związki językowe, literackie, historyczne i kulturowe: Materiały XVI Międzynarodowej Konferencji Naukowej Droga ku wzajemności* (Białystok 25–26.09.2009), red. M. Kondratiuk, B. Siegień, Białystok 2009, s. 119–128; A. Goral, *Derywacja sufiksalna osobowych nazw subiektów czynności w języku białoruskim*, Lublin 2013; A. Goral, *„Nomina subiecti” w języku polskim i białoruskim. Kwestie dyskusyjne* [w:] *Język – człowiek – społeczeństwo*, red. J. Panasiuk, T. Woźniak, Lublin 2013, s. 31–49; A. Goral, *Osobowe „nomina subiecti” z formantami słowotwórczymi obcego pochodzenia w językach wschodniosłowiańskich* [w:] *Беларуска-польскія моўныя, літаратурныя, гістарычныя і культурныя сувязі: зборнік артыкулаў*, рэд. І.Э. Багдановіч, Мінск 2015, с. 38–46; Н.Н. Корнейчик, *Назоўнікі „nomina agentis” у беларускай і польскай мовах* [у:] *Традиционное и нававторское в преподавании литературы в школе и вузе*, Брест 2001, с. 168–170; А.А. Лукашанец, *Аб некаторых беларуска-польска-рускіх словаўтваральных паралелях* [у:] *Беларуска-руска-польскае супастаўляльнае мовазнаўства: Матэрыялы V Міжн. Канферэнцыі, Віцебск 2000*, с. 72–73; А.А. Лукашанец, *Праблемы сучаснага беларускага словаўтварэння*, Мінск 2013.

¹ *Граматыка беларускай...*, с. 101; пор. *Русская грамматика*, т. 1, ред. Н.Ю. Шведова [и др.], Москва 1980, с. 190–191.

² Obok nazw subiektów czynności aktywnych, w analizowanym materiale zanotowano nazwy subiektów biernych, por. *арыштант* 'ten, kto został aresztowany', *дэградант* 'ten, kto został zdegradowany', *кватарант* 'ten, kto został zakwaterowany', *намінант* 'ten, kto został nominowany (do nagrody)'.

ców czynności (por. *асістэнт* 'ten, kto asystuje (przy czymś)', *праектант* 'ten, kto projektuje (odzież, wystrój wnętrza)', *прэзэнтант* 'ten, kto prezentuje (towar)', *рэферэнт* 'ten, kto referuje (zagadnienie)', *рэцэнзэнт* 'ten, kto recenzuje (książkę, spektakl, projekt)', *фабрыкант* arch. 'ten, kto fabrykuje, tj. produkuje (tkaniny)', *экспанент* 'ten, kto eksponuje, tj. wystawia (towar)' oraz uczestników zdarzeń (z możliwą desubstantywną motywacją towarzyszącą, por. *дыскусант* 'ten, kto dyskutuje // uczestniczy w dyskusji', *дыспутант* 'ten, kto dysputuje // uczestniczy w dysputacji', *дэманстрант* 'ten, kto demonstruje (coś) // uczestniczy w demonstracji'). Ponadto, w grupie osobowych *nomina subiecti* z formantem słowotwórczym *-ant* można wyróżnić nazwy osób, które zmieniły swoje miejsce zamieszkania, przesiedliły się na inne tereny, por. *мігрант* 'ten, kto osiedla się lub osiedlił się w jakimś kraju', *рэпатрыянт* 'ten, kto powraca lub powrócił z jakiegoś kraju do ojczyzny', *эмігрант* 'ten, kto emigruje lub wyemigrował ze swojego kraju', *экспатрыянт* 'ten, kto został wydalony poza granice ojczyzny lub dobrowolnie opuścił swój kraj'.

Z punktu widzenia semantyki przeważająca większość to derywaty jednoznaczne (por. *асістэнт*, *акупант*, *дэбютант*, *праектант*, *прэзэнтант*, *рэцэнзэнт*), które jednak cechuje różna pojemność znaczeniowa: obok derywatów odnoszących się do jednego pola semantycznego (por. pole semantyczne – osoby duchowne *канцэлебрант* 'ten, kto koncelebruje [mszę]'; pole semantyczne – 'producenci towarów': *фабрыкант* arch. 'ten, kto fabrykuje, tj. produkuje [tkaniny]') w omawianej grupie występują derywaty, które z punktu widzenia semantyki można odnieść do różnych dziedzin życia społecznego, a których produktywność znacząco wzrasta zwłaszcza w ostatnim okresie, por. *праектант* – *архітэктар-праектант*, *інжынер-праектант*, *праектант-рэстаўратар* (budownictwo i architektura), *бухгалтар-праектант* (księgowość), *праектант моды* (przemysł odzieżowy), *праектант мэблі* (przemysł meblowy i wzornictwo); *рэцэнзэнт* 'ten, kto recenzuje (książkę, spektakl, projekt, wystawę, film, koncert)'. Ponadto, w badanym korpusie leksykalnym zanotowano derywaty wieloznaczne¹, por. *дэкларант* 1. (rzeczownik osobowy) 'ten, kto deklaruje towary (na granicy)', 2. (rzeczownik nieosobowy) 'firma lub organizacja, która deklaruje towary (na granicy)', *фабрыкант* arch. 1. (derywat dewerbalny) 'ten, kto fabrykuje, tj. produkuje (tkaniny)' (od *фабрыкаваць* 'produkować'), 2. (derywat desubstantywny, nazwa posiadacza) 'ten, kto posiada fabrykę (od *фабрыка* 'fabryka') oraz *экспанент* 1. (rzeczownik osobowy) 'ten, kto eksponuje, tj. wystawia (towar na wystawie, pokazie)', 2. (rzeczownik nieosobowy) 'firma lub instytucja, która eksponuje, tj. wystawia (towar na wystawie, pokazie)'. Rzeczowniki *капітулянт* i *фігурант* w określonych kontekstach można odnieść do nazw atrybutywnych, por. *капітулянт* 'ten, kto ma w zwyczaju kapitulować wobec przeciwności losu, poddawać się w każdej sytuacji', *фігурант* 'ten, kto figuruje, tj. bierze udział (najczęściej

¹ Na wieloznaczność badanych derywatów zwrócili uwagę współcześni językoznawcy białoruscy, por. *Сопоставительное описание русского и белорусского языков: Словообразование*, ред. А.А. Лукашанец, О.М. Николаева, Минск 2014, с. 85.

bierny) w zdarzeniu lub pozostaje z czymś w związku bez osobistego udziału', ponadto do grupy derywatów atrybutywnych należą rzeczowniki *крытыкант* 'ten, kto krytykuje (coś, kogoś)', *рызыкант* 'ten, kto ryzykuje (coś)', *сімулянт* 'ten, kto symuluje (chorobę, niezdolność do pracy)', *спекулянт* 'ten, kto spekuluje'.

Część derywatów została utworzona od czasowników dwumoty-wacyjnych, por. *кансультант* – *кансультаваць* ndk., dk., *праектант* – *праектаваць* ndk., dk., *прэзентант* – *прэзентаваць* ndk., dk., *рэпрэзентант* – *рэпрэзентаваць* ndk., dk. Dwa derywaty pochodzą od podstaw słowotwórczych dokonanych, por. *данісант* neol. – *данісаць* dk., *паднісант* – *паднісаць* dk. Zanotowano także derywaty utworzone od czasowni-ków należących do trzeciej klasy produktywnej (na *-ава-*), urabiających także rzeczowniki abstrakcyjne zakończone na *-ыя*, por. *інфармант* – *інфармаваць* // *інфармацыя*, *кансультант* – *кансультаваць* // *кансультыцыя*, *прэзентант* – *прэзентаваць* // *прэзентыцыя*, *рэпрэзентант* – *рэпрэзентаваць* // *рэпрэзентыцыя* (segment *-ава-* ulega ucięciu, por. *інфармаваць* – *інфармант*, *кансультаваць* – *кансультант*, *рэпрэзентаваць* – *рэпрэзентант*).

Derywaty desubstantywne

W najstarszych pracach z zakresu słowotwórstwa białoruskiego grupa derywatów desubstantywnych z formantem słowotwórczym *-ant (-ent)* ujmowana jest szeroko i obejmuje zarówno nazwy subiektów czynności, jak i nazwy atrybutywne. Znamienne, że w wydanej w 1962 r. dwutomowej *Граматыцы języка бiałoruskiego* analizowany typ słowotwórczy obejmuje prawie wyłącznie derywaty odrzeczownikowe, por.: „У большасці выпадкаў гэтыя назоўнікі ўтвораны ад асноў назоўнікаў або суадносяцца з імі і абазначаюць асоб па іх адносінах да таго, што названа ўтваральнай асновай: *акупант*, *арыштант*, *візітант*, *дуэлянт*, *дыверсант*, *дысертант*, *дыспутант*, *дэбютант*, *кватарант*, *курсант*, *музыкант*, *практыкант*, *рызыкант* (размоўн.), *секундант*, *сімулянт*, *спекулянт*, *экскурсант*; *канкурэнт*, *рэзідэнт*, *рэцэнзент* і інш.”¹. Jak wynika z przytoczonych przykładów, do desubstantywnych zostały tu zakwalifikowane formacje ujmowane w nowszych pracach jako dewerbalne (por. *акупант* ≤ *акупаваць*, *арыштант* ≤ *арыштаваць*, *дэбютант* ≤ *дэбютаваць*, *кватарант* ≤ *кватараваць*), co znacząco zmieniło proporcje liczebne między derywatami odrzeczownikowymi i odczasownikowymi.

Tym nie mniej, językoznawcy są zgodni, że w zbiorze nazw desubstantywnych z formantem słowotwórczym *-ant (-ent)* znajdują się zarówno nazwy zawodowe, jak i niezawodowe², por. *апелянт* praw. 'ten, kto składa

¹ Пор.: М. Акартель, *Продуктивность агентивных суффиксов иностранного происхождения в русском и польском литературных языках (на материале слов 70-х гг.)* [w:] *Яęzyki słowiańskie dziś. Nowe fakty. Nowe spojrzenia*, Katowice 2001, s. 78–88; *Граматыка беларускай...*, s. 101.

² Пор.: *Русская грамматика...*, s. 190; A. Goral, *Desubstantywne „nomina agentis” z formantami obcymi we współczesnym języku białoruskim* [w:] *Literatury i języki wschodniosłowiańskie wobec swego czasu*, Zielona Góra 2010, s. 33–41.

апелację', *аркестрант* 'ten, kto gra w orkiestrze', *інтэрпэлянт* prawn. 'ten, kto składa interpelację (w sądzie)', *камедыянт* 'ten, kto gra w komedii', *камендант* 'ten, kto dowodzi komendą', *канцэртант* 'ten, kto daje koncert', *музыкант* 'ten, kto wykonuje muzykę', *лабарант* 'ten, kto pracuje w laboratorium', *міліцыянт* pot. 'ten, kto pracuje w milicji', *паліцыянт* 'ten, kto pracuje w policji', *сігнарант* 'ten, kto przydziela sygnatury na receptach (w aptece)'. Do desubstantywnych należy zaliczyć także nazwy osób, które podjęły kształcenie na różnym poziomie edukacji (por. *дактарант* 'ten, kto pisze doktorat', *дыпламант* 'ten, kto przygotowuje się do obrony dyplomu'¹, *дысертант* 'ten, kto pisze dysertację, tj. rozprawę habilitacyjną', *магістрант* 'ten, kto pisze pracę magisterską', *практыкант* 'ten, kto odbywa praktyki', *універсант* pot. 'ten, kto studiuje na uniwersytecie'), nazwy uczestników zdarzeń (por. *інтэрвеніст* 'ten, kto uczestniczy w interwencji', *канкурсант* 'ten, kto uczestniczy w konkursie', *курсант* 'ten, kto uczestniczy w kursie', *маніфестант* 'ten, kto uczestniczy w manifestacji', *мітынгант* 'ten, kto uczestniczy w mitingu (sportowym)', *экскурсант* 'ten, kto uczestniczy w wycieczce'), nazwy członków grup i zbiorowości (por. *кааліцыянт* 'ten, kto należy do koalicji', *сектант* 'ten, kto należy do sekty') oraz nazwy posiadaczy (por. *абанент* 'ten, kto posiada abonament', *фабрыкант* arch. 'ten, kto posiada fabrykę'), ponadto zanotowano jedną nazwę subiekta biernego (por. *бенефіцыянт* 'ten, dla kogo organizuje się benefis'). Rzeczowniki *дыверсант* 'ten, kto dokonuje lub dokonał dywersji' oraz *пасквілянт* 'ten, kto pisze paszkwile' należą do atrybutywnych.

Wnioski

Wyniki przeprowadzonej analizy dowodzą, że w języku białoruskim w grupie osobowych *nomina masculina* formant słowotwórczy *-ant (-ent)* specjalizuje się w derywacji nazw subiektów czynności, uczestników wydarzeń, członków grup i zbiorowości, posiadaczy, najrzadziej – nazw atrybutywnych². Zbiór rzeczowników rodzaju męskiego z analizowanym sufiksem wskazuje na aktywnych subiektów czynności nazwanych podstawą słowotwórczą, rzadko – na wykonawców pasywnych (por. *арыштант* 'ten, kto został aresztowany', *экспатрыянт* 'ten, kto został wydany poza granice ojczyzny', *эвакуант* 'ten, kto został ewakuowany', *кватарант* 'ten, kto został zakwaterowany').

Większość osobowych *nomina masculina* z formantami słowotwórczymi *-ant (-ent)* należy do leksyki ogólnej, jednakże w analizowanym korpusie nazw zanotowano także słownictwo specjalistyczne. Terminy (które stanowią 16% ogółu zebranego materiału) należą do takich dziedzin, jak: (1) prawo i sądownictwo (por. *апелянт* prawn. 'ten, kto składa apelację', *інтэрпэлянт* prawn. 'ten, kto składa interpelację (w sądzie)'), (2) ekonomia i handel (por. *акцэнтант* ekon. 'ten, kto przyjął do opłaty dokument finan-

¹ Z towarzyszącą motywacją przymiotnikową: *дыпломная (праца)*.

² Por.: Л. Сегень, *Агульнае і спецыфічнае ў словаўтваральных сістэмах польскай і беларускай моў (на матэрыяле назойнікаў, якія абазначаюць выканаўцу дзеяння)*, „Studia Wschodniosłowiańskie” 2007, t. 7, s. 357–370.

sowy', *дэпанент* 'ten, kto deponuje (w banku pieniądze lub depozyt rzeczowy)', *кантрактант* ekon. 'ten, kto realizuje warunki kontraktu'), (3) religia i sztuka (por. brus. *камедыянт* 'ten, kto gra w komedii', *канцэлебрант* 'ten, kto koncelebruje (mszę)', (4) szkolnictwo i nauka, por. *дысертант* 'ten, kto pisze dysertację, tj. rozprawę habilitacyjną', *курсант* 'ten, kto uczestniczy w kursie', *магістрант* 'ten, kto pisze pracę magisterską', *універсант* pot. 'ten, kto studiuje na uniwersytecie'). Nieliczne rzeczowniki należą zarówno do osobowych, jak i nieosobowych, por. *дэпанент* (osoba / instytucja, organizacja), *экспанент* (osoba / organizacja).

Wśród osobowych *nomina masculina* z formantami słowotwórczymi *-ant (-ent)* 12% stanowi słownictwo nacechowane stylistycznie. W grupie derywatów polisemicznych oznaczających wyłącznie osoby w pracach leksykograficznych nieliczne zostały opatrzone dodatkowym kwalifikatorem arch. (por. *негацыянт*, *фігурант*) oraz pot. (por. *міліцыянт* pot., *універсант* pot.).

Nieznaczną większość nazw osobowych z formantem słowotwórczym *-ant (-ent)* (55%) jest derywowana od czasowników (por. *дыснунант*, *дэбютант*, *праектант*, *прэзентант*, *рэцэнзент*, *экспанент*), do grupy derywatów desubstantywnych należy 45% rzeczowników z zebranego korpusu (por. *дысертант*, *камендант*, *мітынгант*, *экскурсант*, *курсант*, *універсант* pot.). O ile formant słowotwórczy *-ent* łączy się wyłącznie z podstawami słowotwórczymi obcego pochodzenia (por. *абанент*, *асістэнт*, *дэпанент*, *рэцэнзент*, *экспанент*), o tyle sufiks *-ant* wykazuje łączliwość zarówno z podstawami obcymi (por. *абанент*, *апелянт* prawn., *бенефіцыянт*, *дысертант*, *інтэрпэлянт* prawn., *канцэлебрант*, *эвакуант*), jak i rodzimymi (por. *выступант* neol., *падпісант* neol.), przy tym materiał białoruski potwierdza tezę K. Waszakowej, że formant ten wyraźnie preferuje podstawy obce, a stosunkowo nieliczne hybrydy słowotwórcze często są formacjami ekspresywnymi (por. brus. *данісант* neol., pol. *cykorianant* pot.)¹. Jak podają autorzy jednej z najobszerniejszych monografii poświęconej słowotwórstwu białoruskiemu i rosyjskiemu ostatnich lat, „морф «-ант» в русских и белорусских мотивированных выступает после парно-твердых согласных (кроме [л], [л'] и гласных): *адрес-ант* ≤ *адресовать* / *кансульт-ант* ≤ *кансультаваць*, *рэпрэзент-ант* ≤ *рэпрэзентаваць*; при наличии перед морфом парно-мягких согласных, кроме [л], происходит чередование с твердыми: *окуп-ант* ≤ *окупировать*, *репрезент-ант* ≤ *репрезентировать* / *акуп-ант* ≤ *акупіраваць*, *акупаваць*”².

W starszych pracach z zakresu słowotwórstwa białoruskiego formant *-ant (-ent)* uważany jest za mało produktywny³, z kolei autorzy nowszych prac językoznawczych podkreślają, że „данный тип до недавнего

¹ K. Waszakowa, *Sufiks „-ant”...*, s. 33.

² *Сопоставительное описание русского и белорусского языков: Словообразование*, ред. А.А. Лукашанец, О.М. Николаева, Минск 2014, s. 85.

³ Por.: В.Л. Варановіч, *Словаўтварэнне назоўнікаў у беларускай мове: Манаграфія*, Гродна 2005, s. 47; *Граматыка беларускай...*, s. 101.

временей был продуктивен в специальной терминологии, на современном этапе развития обоих сопоставляемых языков [русского и белорусского] он приобретает определенную продуктивность в разговорной речи. Так, в современном белорусском языке отмечено появление таких отглагольных образований, как *дэградант* 'асоба, якая дэградувала, страціла былыя добрыя якасці' ($\leq$ *дэградаваць*), *выступант* 'той, хто выступае дзе-н.' <...> *прэзентант* ($\leq$ *прэзентаваць*) 'той, хто прадстаўляе каго-, што-н.', *рэферэнт* 'той, хто рэферыруе што-н.' ($\leq$ *рэферыраваць*)"¹.

W procesie derywacji nieliczne podstawy słowotwórcze (w tym zakończone jotą) ulegają skróceniu, por. *дыверсія* $\geq$ *дыверсант*, *лабараторыя* $\geq$ *лабарант*, *універсітэт* $\geq$ *універсант* arch., ponadto zanotowano alternacje [з : з'] – *рэцэнз-аваць* $\geq$ *рэцэнз-ент*, [н : н'] – *дэпан-аваць* $\geq$ *дэпан-ент*, [ц : с] – *камерц-ыя* $\geq$ *камерс-ант*. Formanty słowotwórcze *-ant* (*-ent*) rzadko konkurują z innymi, por. *інфармант* – *інфарматар*, *міліцыянт* – *міліцыянер*, *праектант* – *праекціроўшчык*. Zarówno w liczbie pojedynczej, jak i mnogiej akcent sytuuje się na formancie słowotwórczym.

Agnieszka Goral

Personal *nomina masculina* with Word-Formation Suffixes *-ant* (*-ent*) in Belarusian

A b s t r a c t

The article is devoted to personal nouns with the suffix *-ant* (*-ent*) in Belarusian. The lexical and semantic analysis of the studied group of words showed that they belong to the literary variety of the language; however, numerous nouns represent rare vocabulary, sometimes stylistically marked. The overwhelming majority of names designates active agents, less often – passive agents, and least frequently – owners. In addition, *nomina masculina* with the suffix *-ant* (*-ent*) belong to attributive names defining people on the basis of their character traits, tendencies, and often vices. The studied lexis includes archaic or colloquial derivatives. Among specialist words, there were examples representing such fields as law and judiciary, economics and trade, religion and art, as well as education and science.

¹ *Сопоставительное описание...*, с. 85–86.